

HANNA TOMASZEWSKA, *Młodość, rówieśnicy i nowe media. Społeczne funkcje technologii komunikacyjnych w życiu nastolatków*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2012, ss. 360

Hanna Tomaszewska w swojej książce polemizuje z tezą Charlesa Cooleya, który twierdził, że rozwój społecznej natury człowieka dokonuje się przede wszystkim poprzez rzeczywiste, bezpośrednie kontakty międzyludzkie, a komunikowanie się ludzi twarzą w twarz warunkuje rozwój tożsamości indywidualnej oraz grupowej. Zdaniem autorki książki, poglądy prezentowane przez Charlesa Cooleya uległy dezaktualizacji, gdyż życie współczesnego człowieka toczy się w dwóch wymiarach: realnym oraz wirtualnym.

W części teoretycznej publikacji Hanna Tomaszewska dzieli się z czytelnikiem swoimi spostrzeżeniami odnośnie dynamiki przemian charakteru więzi społecznej, rozpatrywanej w kontekście użytkowania mobilnych technologii. Nowymi mediami określa różnorodne środki przekazu informacji, wykorzystujące technologię cyfrową, których charakterystyczne cechy to: audiowizualność, wirtualność, multimedialność, interaktywność. Przypomina cechy definicyjne współczesnej kultury, jakimi są: szybkość, przyspieszenie oraz wzrastające tempo przemian. Prezentuje koncepcje dotyczące społeczeństwa medialnego, sieciowego, informacyjnego. Przytacza aktualne poglądy badaczy na temat obecnych w kulturze strategii nawiązywania, podtrzymywania, budowania więzi z innymi ludźmi oraz sposobów konstruowania własnej tożsamości. Opisuje różnice międzypokoleniowe związane z użytkowaniem nowych mediów. Przedstawia podłoże teoretyczne swoich badań, nawiązując do: funkcjonalistycznej teorii mediów i społeczeństwa, teorii „użytkowania i korzyści” oraz koncepcji socjalizacyjnej funkcji mediów. Dokonuje przeglądu literatury naukowej dotyczącej specyfiki komunikowania się za pośrednictwem komunikatorów internetowych, telefonu komórkowego. Omawia psychologiczne oraz społeczne konsekwencje korzystania z nowych form komunikacji. Analizuje styl życia młodzieży, przywołując koncepcję: pokolenia „X” i „Y”, cyfrowych tubylców (*digital natives*) oraz hipotezę „globalnego nastolatka”.

Przytoczone przez autorkę informacje wskazują, że użytkowanie nowych technologii, ich upowszechnienie doprowadziło do powstania nowego typu społeczeństwa, które nazywa się globalnym społeczeństwem informacyjnym. Charakteryzuje go ciągłe wytwarzanie, przekazywanie, pobieranie i wykorzystywanie różnego typu danych. Mimo że komunikacja typu *face to face* zaczyna przybierać często formę *interface to interface*, nadal mamy potrzebę nawiązywania bezpośredniego kontaktu z innymi ludźmi. Zastosowanie nowych technologii w życiu codziennym spowodowało zmianę wzorca relacji międzyludzkich, który stał się bardziej wybiórczy. O tym z kim wchodzi w kontakt nie decyduje bliskość przestrzenna, ale określone kryterium, np.

zainteresowania, poglądy itp. Internet pozwala nam na budowanie nowych więzi, utrzymywanie wcześniejszych relacji interpersonalnych, ale przede wszystkim daje przestrzeń na tworzenie nowego wzorca kontaktów międzyludzkich. Autorka zauważa także obecność tzw. *digital divide* (cyfrowego podziału). Osoby, które nie nadążają za tempem technologicznego rozwoju mogą w przyszłości pozostawać na marginesie życia społecznego. Problem ten w coraz mniejszym stopniu związany jest z nierównością w dostępie do nowych technologii, gdyż większe znaczenie zaczyna odgrywać brak motywacji, umiejętności, wiedzy dotyczącej ich wykorzystania.

Zdaniem Tomaszewskiej, większość dostępnych badań dotyczących wpływu nowych technologii na dzieci i młodzież skupia się na szukaniu zagrożeń, a nie dostrzeganiu ich pozytywnych aspektów. Stąd, zasadne jest przytoczenie przez badaczkę wniosków z badań, przeprowadzonych np. przez CBOS. Wynika z nich, że korzystanie z Sieci wiąże się z wieloma pozytywnymi konsekwencjami, które można zidentyfikować zarówno na płaszczyźnie funkcjonowania indywidualnego, jak i społecznego.

Według badaczki, zagadnienie socjalizacji medialnej dzieci i młodzieży zbyt rzadko staje się przedmiotem badań na populacji polskiej. Uważa, że dotychczasowe wyniki przeprowadzonych analiz sformułowane są na podstawie jednokrotnych pomiarów, które dokonywane są na niewielkich i/lub niereprezentatywnych próbach. W związku z tym, autorka pracy dokonała przeglądu międzynarodowych badań dotyczących korzystania z nowych mediów przez dzieci i nastolatków. Przedstawione charakterystyki zawierają analizy społeczno-demograficzne, które dotyczą sposobów zachowania młodzieży w Sieci i poza nią, strategii oraz miejsc korzystania z nowych technologii, a także sprawności funkcjonowania rodziców i dzieci w obszarze użytkowania mediów. W książce znajdują się także informacje na temat wpływu nowych technologii na życie rodzinne. Autorka omawia pełnione przez media funkcje, aczkolwiek nie stosuje tej typologii w analizie uzyskanych wyników badań. Dokonuje przeglądu koncepcji związanych z komunikacją interpersonalną.

Celem przedstawionej przez nią pracy było określenie funkcji społecznych pełnionych przez nowe media w życiu nastolatków. Swoje dociekania naukowe ogniskuje wokół poszukiwania powiązań, istniejących między postępowaniem technologicznym, rozwojem społecznym a obecnymi w środowisku młodzieży wzorami komunikowania się. Koncentruje się na określeniu społecznych funkcji mediów, które rozpatruje w kontekście relacji rówieśniczych. Bada wpływ nowych technologii na sposób spędzania czasu wolnego przez nastolatków. Dąży do scharakteryzowania intensywności ich wirtualnej aktywności, a także ich preferencji w zakresie używania form pośredniego komunikowania się z rówieśnikami. Analizuje użytkowanie nowych mediów w powiązaniu z zaspokajaniem określonych potrzeb społecznych. Skupia się na określeniu stosunku emocjonalnego młodzieży do nowych technologii, uwzględniając przy tym czynniki demograficzne, społeczne, sytuację materialną, aktywność społeczną, wirtualną, relacje rówieśnicze.

Autorka przeprowadziła badania ankietowe na grupie uczniów warszawskich szkół średnich (licea ogólnokształcące i profilowane). W przejrzysty sposób zaprezentowała założenia metodologiczne pracy. W celu określenia specyfiki komunikowania się młodzieży w środowisku rówieśniczym wykorzystwała połączenie metod ilościowych z jakościowymi. W przedstawionych badaniach oprócz ankiety audytoryjnej zastosowała wywiady indywidualne z dyspozycjami oraz zogniskowany wywiad grupowy. Zastosowane podejście metodologiczne zapewniło przestrzeń do swobodnego wyrażania spostrzeżeń, refleksji nastolatków. Różnorodność poruszanych przez nią zagadnień oraz zastosowanych metod umożliwiło ukazanie poglądów młodzieży na temat znaczenia mediów

w ich życiu. Opierając się na dokonanych analizach, autorka stwierdza, że korzystanie z nowych technologii nie wyklucza tworzenia więzi opartych na stosunkach pierwotnych. Jej zdaniem, młodzież dostrzega wiele zalet i wad nowych mediów oraz prezentuje pewną niespójność między deklarowanymi opiniami, postawami a prezentowanym sposobem ich użytkowania. Autorka przyczyn nadmiernego korzystania z nowych technologii upatruje raczej w indywidualnych predyspozycjach psychologicznych.

Hanna Tomaszewska w swojej pracy dokonała wszechstronnej analizy dotychczasowych, międzynarodowych, zagranicznych oraz polskich badań odnośnie komunikacji za pośrednictwem nowych technologii. Umożliwia to czytelnikowi zapoznanie się z aktualnym stanem wiedzy, który dotyczy eksplorowanego przez autorkę obszaru badawczego. Pozwala na zrozumienie przyjętego przez nią modelu badań.

Przedstawiona praca pogłębia wiedzę na temat społecznej aktywności młodzieży, która coraz rzadziej ma charakter instytucjonalny, a coraz częściej nieformalny, pozainstytucjonalny. Niezaprzeczalnym jej walorem jest ukazanie świata mediów z perspektywy młodzieży. Autorka wnikliwie analizuje poglądy nastolatków, czego odzwierciedleniem jest chociażby dosłowne przytaczanie ich wypowiedzi. Koncentruje się na określeniu celów, motywacji związanych z użytkowaniem przez młodzież nowych technologii. Integruje dotychczasową wiedzę poprzez wieloaspektowe spojrzenie na społeczne funkcje mediów. Bogactwo ukazanych w publikacji informacji daje możliwość dogłębnego zapoznania się z tematyką komunikacji pośredniej, wpływu nowych technologii na funkcjonowanie indywidualne oraz społeczne nastolatków. Zaprezentowane przez nią wyniki badań nie tyle dostarczają ostatecznych odpowiedzi na postawione pytania, ile dają przestrzeń do dyskusji w ramach eksplorowanego obszaru badawczego. Mogą mieć zastosowanie w pracy osób zajmujących się na co dzień wpływem nowych mediów na funkcjonowanie człowieka, tj. pedagogów, psychologów, socjologów. Książka Hanny Tomaszewskiej, mimo że zawiera wiele informacji na temat poznanych już prawidłowości, stanowi źródło inspiracji do kontynuowania badań w ramach ukazanej problematyki.

Ewa Rzeszutko